

صافی : ۵

تشرین ثانی ۱۹۲۷

ییل : ۱

فلسفه و اجتماعیات

مجموعه سی

مؤسسی

آگاه سری

مدیری

محمد زروت

آیده برنشر اولونور

استقلال و قباطاش لیسهری فلسفه
و اجتماعیات و تجارت مکتبی اقتصاد معلمی

استقلال لیسهری مدیری استانبول ارکک
و استقلال لیسهری ادبیات معلمی

بر صایده

- تربیتی قسم : دینی اجتماعیات هلمی ضیا
قانونلر تحاول ایدرمی (پوانقارده دن) م . الراهی
قیمتار عالمی (بوغله دن) زهت زروت
علمک فلسفی قیمتی هانمی سنج
اجتماعی حادثه نه در اسماعیل خیمرو
تطبیقی قسم : بشری ادبیاتک معشری اساسلری هلمی ضیا
تقیر و تحلیل قسمی : علم و فرضیه : (پوانقارده دن) م . ا .
یکی اجتماعیات درسلری . (محمد عزت) م . ث .
صوری و تطبیقی منطق : (حسن عالی) ح . ص .
اقتصاد و ملی سجیه ههرمان لهوی (آلمانجه دن) در . ر .
فلسفی نشریات : آرتور هلمان (آلمانجه دن) در . ر .
دارافتنون ادبیات فا کولته سی مجموعه سی (***)
روحیات مجموعه سی : (فرانسزجه دن) ح . س .
مخبره ثانیه بیه

اداره خانه : استانبول - شریزاده باشی - استقلال لیسهری داخلنده دائره مخصوصه
استانبول - مطبعه آمدی

علمك فاسفی قیمتی

بیلورز که علمك موضوعی ذهنك طایمق ایسته دیکي اشیاك و حادثه لرك سبیلری دره . اشیاك و حادثه لرك سبیلری ، کلهك بوتون احاطه سیله ، بو اشیا و حادثه لری طایمق دکل ، اشیا و حادثه لرك نه اولدیغنی بيلمك دکلدر . فقط اونلری ایضاحه مقتدر اولابيلمك در . بو ایضاحی یابه بيلمك ایچین ده ، ذهنمز ، طایمق ایسته دیکي اشیا و حادثه لره بر طاقم سبیلر بولور . فقط بو سبیلر ، ذهنلرك کولتور درجه سنه کوره جوق مخالف ایدره . بو سبیلر ، « اوکوست قونت » ك پك کوزه ل بیلدیككز اوج مال قانونی ایله ایضاح ایتدیکی کبی ، اوج مختلف دورده ، ته اولوژيك ، مه تافیزیک و پوزیتویست اولق اوزره اوج نوع ایضاح طرزی کچیرمشدر .

معاصر اولدیغمز دور ، « پوزیتویست » دوردر . بو کون حادثه لر ایچین ارادیغمز ایضاح طرزی بوسبوتون باشقه در . بزه کوره بر حادثه ك ایضاحی ، او حادثه ك کندیسنه تقدم ایدن دیگر بر حادثه یه ضروری صورته مربوط اولماسیله ممکن در . بو تقدم ایدن حادثه یه ، علت ده نیلدیکنی بیلورسکز .

معاصر بر عالم ایچین ، حقیقی سبب ، نه الهی بر اراده در ، نه کیزی بر قوتدر ؛ فقط مقدم بر حادثه در . ایکی حادثه آراسنده موجود ضروری نسبت طبیعی قانونده ده نیلیر . مثلاً ، تضییق نسیمی ایله جیوه ك بارومتره توبنده کی ارتفاعی آراسنده کی نسبت ، بویله ضروری بر مناسبت در .

ذهنمك کشف ایتدیکی طبیعی قانونلر مساوی درجه ده قطعی ده کلدلر . اك مکمل قانونلر ، دوغری مقیاسلره مستند و ریاضی فورموللره افاده سی قابل اولانلره تجربه ك تمادیا تحقیق ایده بیلدیکی قانونلر در . بویله قانونلر فیزیک و مه قایك علملر ده

تصادف ایدیلیر. بیولوژیک علملرده کی قانونلر بودر جده قطعی ده کلدرد. سوسیولوژیک علملرده قطعی لك دهآ آزالیر. چونکی بو صوکنجیلرده کی حادثه لر چوق معضلدرد و بونلرک حادثه لر آراسنده علیت رابطه لری تأسیسی کوچدر. « حرارت دمیری انبساط ایتدیرر » و « آفیون اویوتور » بو ایکی قانون مقایسه اولونسه ، تجربه ، ایلك قانونی هر زمان و مشکلاتسز بر صورتده تأیید ایدرد. فقطینه تجربه یه استنادله آفیونك هر حال و شرطده اویوتوجی اولدیغی تصدیق اولوناماز . بو ایکنجی قانون نسبی بر ضرورت افاده ایدرد .

اوحالده علم ، ذهنك طامیق ایسته دیکی اشیا وحادثه لرك سبیلرینی تعیین واسطه سیله طبیعت قانونلرینك معین بر اصول داخلنده تحریسی ، دیمکدر. شوقادار که بو طبیعت قانونلرینك تحریسی یاپیلیر کن واونلره واصل اولدیغمز حس ایدر کن ، تجربه واسطه سیله تحقیق اولونامایان هرايضاح ، بو یاپدیغمز علم تعریفی لك خارجنده قالیر . چونکه بو کونکی علمك اك مهم برسجیه سی تجربی اولمقدرد . مشاهده و تجربه یه تطبیقی ممکن اولمایان تحریات فرضیه ساحه سنده محبوس اولور . بو ساحه بو کونك عالمرینه ممنوع ده کلدرد. فقط تجربه نك تأیید ایتمه دیکی بر فرضیه ، علم قضیه سی صره سنه کچه مز . اوحالده موده رن علمك اوریشینالیه سی تجربه یه استناد ایدیور دیمکدر . نتیجه لرندن بریسی ، تجربه طریقله اعتراضی قابل اولمایان شکله تکذیب اولوندیغی زمان ، بر عالم ، سرد ایتدیکی فرضیه یی انکاره حاضر بولونمالیدر . بر نقطه یی اشارت ایتك لازم :

بو کونکی مثبت علملرده کی تجربه ایله ، اسکی علمده کی تجربه یی بر برینه قاریشدر ماملیدر .

اسکیدن تجربه مهم دی . قونترولسز و تدبیرسز یاپیلوردی . فنا شرطلری حاویدی . آرستو هوانك وزنی اثبات ایچین شو بسیط شکله تجربه یاپیلوردی : بر ترازینك ایکی سطحه بر برینه آغیرلقده مساوی ایکی قورصاق قویوب توازی تأمین ایتدکن صو کرا ، قورصاغك بردانه سنی نفسله شیشریور واوزمان شیشر بلش قورصاغی حاوی ترازی سطحی ، اوته کی لك علیه اولارق موازنه یی اخلال ایدیوردی . آرستو ، بو تجربه ایله ، تنزل ایدن سطحك ، قورصاغه ادخال ایدیلن هوا واسطه سیله تنزل ایتدیکنه و بناء علیه هوانك وزنی اثبات

اولوندیغنه قانعدی . فقط آشاغی اینه ن سطحی تنزیل ایدن حقیقی سببک ، قورصاغه کندی آغزیه دولیدر دینی آسید قاربونیک وصو بخاری اولدیغنه دقت ایتوردی . بو کون هر هانکی بر تجربه نك دوغری اولماسی ایچین ، الك اوافق تفرعانه قادار تحقیقی قابل اولماسی لازمدر و نتیجه یه اعتماد و آنجاق تجربه آلتی نك صوك درجه قطعی اولماسیله قائمدر .

معاصر برچوق عالمك اشارت ایتدکری بو فکری ، الك قیصه بر شکله (دانتهق) افاده ایتشدرد : « آنجاق مساحه سی قابل شینك علمی اولور »

کوریلور ، که بو کونکی علممز ، بو کونکی مثبت علممز ، یالکز تجربه یه لزوم کوسترمک سببیه سیله تمایز ایتز ؛ اوندن ده فضله ، مقیاس امکانی ایله ده تمیز اولونور .

عجبا ، تجربی علمك اصوللری ، یالکز ، طبیعی حادثه لرك شانی و تحقیقی ایضاحنی می بزه او کره تیرلر ؟ یوقسه بو اصوللرك ، مادی و عملی حیاتمز ایچین ده فایدالری وارمیدر ؟ شبهه سز ، که تجربی علمك اصوللری تولید ایتدکری عملی تطبیقات سایه سنده شایان دقت بر منفعت تأمین ایدیورلر : فنی صنعتلرك هپسی معلوم و معین طبیعت قانونلرینك تطبیقاتندن باشقه برشی ده کلدر .

شیمدی علمك فلسفی نقطه نظر دن قیمتنی دوشونه بیلیرز .

بعضی فیلسوفلر ، علمك تمامیه عملی بر غایه سی اولدیغنه اینانیرلر . بو قناعتده اولانلر ، علمی « دنیاده کندمزی سوق و اداره یه یارایان واسطه لرك هیئت مجموعه سی » دییه تعریف ایدیورلر . بو تلقی یه صاحب اولانلرك مسلکله پراغماتیزم ده نیلیر . پراغماتیزمک بو تلقیسی ، فلسفه نك عنعنوی تلقیسیله علمه ویردیکی معنایه مخالفدر . حتی پراغماتیزمک بو ادعاسی ، علمی مسئله لرده ، مثبت تحریاتی قبول ایتش او کوست قونت ، ستوارت میل ، تن ، سپه نسر کی فیلسوفلرك قناعتلرینه مخالفدر . سو قراطدن قانته قادار ، بوتون متفکرلر ، علمی « محض معرفت » اولارق قبول ایتشلردر . واونك غایه سنی (واقعی اولدیگی کی طانیق) دییه تعریف ایتشلردر . بناء علیه علمك قیمت ، هر شیدن اول ، معرفت قیمت در ؛ فقط عملی بر قیمت ده کلدر .

علمك صنایعه ، ذهنی تربیه یه اولدیگی کی ، اجتماعی مسئله لره تطبیق ایدیلسی ،

علمك حقیقی بویوكلهكنی وجوده کتیردن بالواسطه نتیجه لریدر. فقط دوغریدن دوغری به علمك غایه سنده عملی فایدا اندیشه سی موجود ده کلدرد .

کرك اون یدنجی عصر راسیونالیستلری (ده قارت، نیوتون، لایبنیچ) کبی، علمك، بزه طبیعتی الك محرم دهرینلمکنه قادار طایتدینی قبول ایدیلین، کرك معاصر بوزیتویستلر و قانت کبی، یالکیز، علمك بزه طبیعتی، آنجاق حواسمزه ظاهر اولایلین مناسبتلری طایتایدیکی شککنده تلقی ایدیلین، هرایکی نقطه نظر دن ده، علمك بر « شائی بیلکی *Savoir réel* » ویردیکی و بونکله حقیقته وصول ممکن اولدینی تسلیم ایدیلیر. باقون « طبیعت، آنجاق قانونلرینه حاکم اولاراق به کیلیر » دیوردی. بو قانونلره حاکم اولوق ایچین اولا اولنلری طایمق ایجاب ایدرد. بنسأ علیه، علمه یالکیز عملی بر ماهیت ویردن و علمده کی بیلکی قیمتی انکار ایددن تلقی، منطقی ده کلدرد .

نظری ماهیتی انکار ایتیمکسزین، علمك قیمتی داها دهرین بر نقطه دن تدقیق قابل اولور :

قانتک *Relativisme criticiste* و او کوست قونتک *Relativisme positiviste* مسلک لرینه کوره، علم، آنجاق حادثه لر آراسنده کی مناسبتنه و حادثه لرك ظواهرینه مستنددر. بو قناعتده اولان متفکرلره کوره، علم مطلق شائیتی ادراک ایدمز. و بزم بیلکی مز، عائد اولدینی موضوعک ماهیتنه مطابق ده کلدرد. چونکه علم، یالکیز و محصوراً، حادثه لر آراسنده کی مناسبتی طانیور. فقط حد ذاتده اشیانک ماهیتی بیلیمور .

بیلکی نک بو تحلیلی یایان « قانت » ک فکرلری قارشیمسند علمك قیمتی تزلزله اوغرایور کبی کورونویور. بو تحلیل جرحی قابل اولمایان اساسلره مستنددر. فی الحقیقه، علمی بیلکی لرمز اشیانک بذاته ماهیتنه مطابق اولمقدن اوزاقدرد. اشیانک و حادثه لرك مطلق ماهیتی ادراک ایتیمور. فقط اشیانک و حادثه لرك بزه حصوله کتیردکلری انطباعلری تفسیر ایدیور. [پسیقولوژیک بر قانون اولان حواس عضولرمزک نوعی قدرتی بو ادعانک تجربی بر دلیل در] و بو انطباعلرك تشکیل ایتدیکی سیستمه ماتیک تفسیرلره علمی بیلکی دیور، که بو بیلکی نک مطلق بر قیمتی اولمادینی آکلاشیلیور. او حالده، قانتک بو *Relativiste* ایضاح و تحلیلی، علمك قیمتی صارصمش و اونک نظری اهمیتنی اولدقجه زده له مش کورونیمورمی ؟

بو بر مسئله در، که مه تودولوژی تدریساتمزده اهمیتله موضوع بحث اولونمالی در. بر طرفدن قانت کبی، بویوک بر متفكرك فلسفی نظریه سی، دیگر جهندن تجربی علمك بوتون اصول وقاراقته لرینی تشریح ایتدیكمز تطبیقی منطق عقیده سی بوراده بر تصادم، داها دوغریسی، بر تناقض وجوده کتیرمکده در.

مسئله یی هیچ اعظام ایتمکنزین حل امکانی واردر؛ و بو حل طرزی، یوقاریده. مقیاس وتجربه یه مستند اولدیغنی اشارت ایتدیكمز بو کونکی مثبت علممرك بیلکی قیمتی تمامیه محافظه ایده بیلن بر شکلدر. شویله که:

اولا خبر ویره لم: قانتك Relativiste تحلیلنه کوره دخی علمك قیمتی محافظه ایدیلشدر. چونکه: بو مسلك نظرنده علم، بزه شأنیك عنصرلرینی طاقیر. شأنی مناسبتری او کوه تیر. بو مناسبتر، اشیانك مطلق ماهیته [قانتك ادعای وجهله] وارسین مطابق اولماسین. فقط بو مناسبتر او اشیادن اشتقاق ایدیوریا، او اشیادن حصوله کلیورلریا، بو قاداری علمك بیلکی قیمتی اصغری بر مرتبه ده بیله ترلزله اوغرا تمار. چونکه قانتك بو مابعدالطبیعی ایضاحی، مادام که اشیا آراسنده کی مناسبتری نقطه حرکت انخا ایدیور، او حالده علم ایچین مخاطره لی ده کلدرد. زیرا، اشیا آراسنده کی نسبتلر، یعنی قانونلر، مترقی بر حالده، کیتدجه علم طرفندن بزه کشف ایدیلکده در.

قانتك مسلكی قارشیسنده علمك قیمتی محافظه ایدیلشدر، دیدك، فی الحقیقه اولیه: بو مسلك نظرنده علم بزه شأنیك عنصرلرینی و شأنی مناسبتری طانیور. او حالده بو مناسبتلردن باشلا یه رق اشیانك طبیعتی او کوه نه بیلیرز. الوه بر کیه بو مناسبتر بنی سبب و نتیجه لره کونورسی.

ایشته اك زیاده بزی تنویر ایدن بو نقطه اولویور: علم، سبیلرك آله ایدیلسی صورتیه طبیعت قانونلرینك تحریری ده کلیدی؟ مادام که حادثه لر آراسنده «طبیعت قانونی» دیه واصل اولدیغمز ثابت نسبتلره مالک اولویورزه. بونستلر، بوضروری مناسبتر، تجربه لك لاینقطع تأیید ایتدیکی درجه ده، علمك قیمتی محافظه یه کافی کلیر، که بوقیمت، قانتك فلسفی ملاحظه لری قارشیسنده هر دورلو خلادن مصوندر. علمك فلسفی قیمتی تنقید ایچین «پووانقاره» و «بوترو» نك فکدرلیله داها ایلری یه کیمك قابلدرد؛ پووانقاره یه کوره:

« طبیعت قانونلری مطلق آفاقیدکه استحصال ایتیمورز . هر علمی تحریری فرضیه بی ایشه قاریشدیریور »

بوترونك فكرینه کوره : « طبیعت کیتدکجه داها معضل کورونویور و هر ساحده بر امکان Contingence ظاهر اولویور . و بزم علمی دستورلر مزله قارشی قارشی یه کلن بر مقاومت سه زیلیور »

بو صوك نقطه نظرلرده علمك قیمتی انكار اولونماشدر . فقط بوقیمت شرطه تعلیق اولونماشدر .

علمك قانونلری ایکی درجهده نسی در : بو قانونلر نسی در ؛ چونکه اشیاك ماهیتنی ده كل ، مناسبتلرینی آکلاتیرلر . ثانیآینه نسی درلر ؛ زیرا بو مناسبتلری ذهنمز کندی خواصنی قاریشدیره رق کشف ایتمکده در .

علمی قانونلرک بوتحلیلی ، اعتراضی قابل اولمایان حادثه لره مستنددر . علمی تحریلر ضروری صورتده ذهنمزك مارقه سنی طاشیمقده در .

علمی تحریلرده اك بویوك ایده آل ممکن اولدینی قدار انفسی لکدن اوزاق قاله بیلیمکده در .

استانبول قیز لیسهی فلسفه و اجتماعیات معلمی

هامی صبیح